

Ifjúság és környezet

Bánszegi Zsuzsa

Fiatalok és közéleti szerepvállalás

A FIATALOK RÉSZVÉTELI ELOSEGÍTÉSE AZ IFJÚSÁGI MUNKÁBAN

Egyre többet beszélünk helyi és országos szinten a fiatalok közéleti szerepvállalásáról, érdekképviseléstől és véleménynyilvánítási lehetőségeiről. A fiatalok ügyeivel, az ifjúságpolitikával foglalkozó különböző szintű döntéshozatal képviselői és a fiatalok számára ma már közös célt jelent az a szándék, hogy színteret és lehetőséget kell teremteni annak elősegítésére, hogy a fiatalok részt vegyenek a saját életük szempontjából fontosnak tartott döntésekben és azok előkészítésében. E kapcsolatnak kölcsönösnek kell lennie; a döntéshozók és a fiatalok egymás nélkül nem tudnak tovább fejlődni. A fiatalok közéletbe történő bevonása a részvétel megerősítése szempontjából új kihívást jelent az ifjúsági munkában dolgozók és a döntéshozók számára. A fiatalok cselekvési módjai nagyon is különböznek egymástól és maguknak a fiataloknak a részvételről alkotott elgondolása is más és más. Változó a fiatalok részvételi indíttatása, valamint befolyásolási szándékának erőssége. A fiatalok körében egyfelől az individualizáció, az egyén központba állítása uralkodik, mégis igényük a közösségi életre, az egységre, az összetartozásra és a közös dolgok megfogalmazásra jelen van.

Írásom középpontba állítja a fiatalok cselekvési lehetőségeit, formáit és a bevonás módszereit, kiemelve az ifjúsági munka fontosságát a fiatalok cselekvő állampolgárrá nevelésben.

A cikk forrásaként finn nyelvű szakirodalmat használtam fel, kiemelve közülük a finn Anu Gretscher szerkesztő által nemrégiben összeállított *Fiatalok, mint cselekvő állampolgárok* című könyvét, mely különböző írásokat tartalmaz a fiatalok részvételi fontosságáról és a kérdés társadalmi aktualitásáról. Emellett a Lahti város ifjúsági irodája által szerkesztett *A részvétel fogalmának*

és a részvételt elősegítő munkamódszerek magyarázata című írásra és a Jyväskyläi Egyetem Szociálpolitikai Intézete által kiadott Anu Flöjt: *Mi a részvétel?* című összegző tanulmányára támaszkodtam.

E cikk bevezetéseként tisztáznunk, értelmoznünk kell a napjainkban oly gyakorivá vált „részvétel” szót ahhoz, hogy a részvételi folyamatot befolyásoló tényezőket és a folyamat egészét megértsük. A következő részben annak bizonyítására teszünk kísérletet, hogy részvétel, cselekvőképesség nincs demokrácia nélkül, hiszen az biztosítja a fiatalok társadalmi életbe való bevonását. A harmadik rész bemutatandó összehasonlítása a passzív és az aktív fiatalok magatartásáról szól, majd beszélünk arról, hogy miért is fontos és szükséges a fiatalok részvétele a társadalmi folyamatokban. A tanulmány abból indul ki és mindvégig az az üzenetértéke, hogy a fiatalok igenis szeretnének a befolyásolás eszközeivel élni és ehhez az ifjúsági munka nagyban hozzájárulhat. Ezért a következőkben azt nézzük meg, hogy az ifjúsági munka sajátos eszköztárával hogyan tud segíteni a fiatalok motiválásában. Végezetül magának a részvételi folyamatnak a lépcsőfokait tanulmányozzuk át, mind az egyéni mind a közösségi részvétel nézőpontjából, hiszen a fiatalok részvételi lehetőségének biztosítása befektetés a jövőbe.

I. Mit is jelent a részvétel?

Napjainkban egyre többet halljuk ezt a szót: *részvétel*. Sok esetben azonban nem tudjuk elhelyezni e szó valódi szakmai értelmét a mindennapi életben. Az ifjúsági munkában különösen gyakran használjuk e fogalmat. Tudjuk-e, hogy miről is beszélünk a részvétel kapcsán, hogyan is gondol-

Ifjúság és környezet

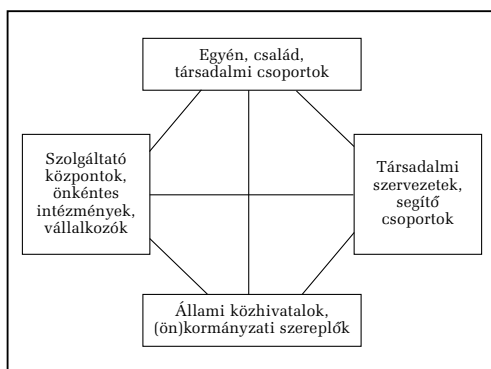
juk a fiatalok részvételének, cselekvőképességének biztosítását? Milyen mélységig akarjuk, hogy beleszóljanak a dolgokba? Tudjuk-e, hogy milyen területeken biztosíthatjuk a fiatalok számára a folyamatokba való bekapcsolódást, a közügyekben való részvételt? Akik fiatalok között és a fiatalokért dolgoznak nap mint nap, talán nem is tudják, milyen egyszerű helyzetekbe is bevonhatják a fiatalokat véleményük kikérésével, meghallgatásával az őket érintő kérdésekben. Ezért mindenképpen érdemes definiálnunk és meghatározni közelebről ezt a szót.

A részvétel alapfogalma: eljutni a helyi emberekhez – a mi esetünkben a fiatalokhoz –, meghallgatni üzenetüket, véleményüket, hozzáértésüket, reményüket és javaslataikat az őket érintő meghatározó ügyekben és bevonni őket a megoldások közös megkeresésébe, megtervezésébe és megvalósításába.

Egy másik meghatározás szerint „a részvétel a jogok, jogosultságok újrafelosztása azon állampolgárok számára, akik a politikai és a gazdasági folyamatoktól elszigetelődtek. A jogosultságok újrafelosztása lehetővé teszi céltudatos és szándékos bekapcsolódásukat a társadalmi folyamatokba.”

A részvétel együttműködésen és közös felelősségen alapul. Az állampolgárok a társadalomban 4 cselekvő csoportra oszthatók, amelyek hálózatot alkotnak egymással:

1. ábra Az állampolgárok részvételi együttműködésének hálózata

Ez a társadalmi felosztás hálózati modellje biztosítja a részvételi fejlődést.

A folyamatokban való részvétel biztosítása végső soron az állampolgárok – és köztük a fiatalok – életkörülményeinek javítását, teljesebb állampolgári tevékenységét célozza meg. A fiatalok részvételi lehetősége a felnőttekhez viszonyítva az életkor miatt is szűkebb körű. Ha az állampolgárok részvételi lehetősége csak a szavazáson alapulna, akkor igen csak nehezen hallatnák hangjukat a fiatalok és a szavazásra nem jogosultak. (Vagy akár a menekültek, betelepült lakosok is nehezen dönthetnének olyan kérdésekben, amelyek rájuk vonatkoznak.) Nyilvános fórumok és nyitott tanácskozások az állampolgárok részvételét remélik és feltételezik. A részvétel több, mint bemenni a szavazóhelyiségbe és voksokat leadni valamely ügy érdekében.

A részvétel mindig valamilyen dologhoz vagy célkitűzéshez kapcsolódik, amelynek célja a fiatalok jobb életszínvonalának és életvezetésének biztosítása. A részvétel valamely szintjének működni kell.

A részvétel biztosításának 4 szintje:

- a döntéshozók egyirányú információnyújtása, közlése;
- vélemények összegyűjtése;
- együttes tervezés;
- közös döntés, tervezés és megvalósítás.

Természetesen az utolsó fázisban törekedni kell a teljes kölcsönösségre. Így a folyamatokba bevont fiatal nemcsak értesül az őt érintő változásokról, intézkedésekről, hanem aktív cselekvőként részt vállal a végeredmény elérésében is véleményének, javaslatának hozzáadásával.

Ugyanígy nincs részvétel célok, célkitűzések nélkül. A részvétel nem egy állandó, tartós állapot, hanem az mindig szoros kötelekben áll egy adott helyzettel. A részvétel lehetősége nem percek szünete lehetősége, hanem annak átgondolására, meghatározására és biztosítására mind időt mind jogosultságot, felelősséget és bizalmat is adni kell. Így az állampolgárok, a fiatalok egyre jobban saját részvételük tényezőivé válnak, vagyis már nem kizárólag a társadalmi, közösségi tervezés és részvétel célpontjai lesznek, hanem cselekvők és valódi hozzáértők. Saját sorsukat fogják „felügyelni”, ellenőrzés alá vonni és hatással lesznek a saját életüket érintő dolgokra és döntésekre is.

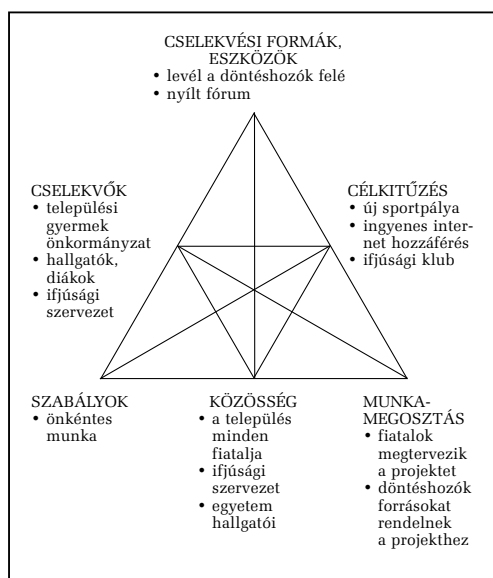
Ifjúság és környezet

A részvétel sikerességéhez szükséges feltételek:

- őszinteség;
- esélyegyenlőség;
- célszerűség;
- kreativitás, alkotóképesség;
- megbízhatóság;
- véleménynyilvánítás sajátos eszközökkel;
- morális felelősség.

A részvételt biztosító kezdeményezés, projekt, folyamat lehetőséget ad a bevonódás különböző hatókörei szintjének megkezdésére, amelyekhez már a felelősség és a jogosultság fogalma is szorosan kapcsolódik.

2. ábra A cselekvési rendszer általános szerkezeti modellje

Az állampolgárok által gyakorolt részvételi formákat intézményi jellege alapján hagyományosan *intézményinek és nem intézményi részvételi formának* nevezhetjük. Az intézményi formák magukban foglalják a különböző törvényben szabályozott állampolgári részvételi lehetőségeket, melyek közül legismertebb az állampolgári választási jog. Az intézményi részvételi formákban a kezdeményező személy a leggyakrabban a kormányzati, önkormányzati, közszolgálati intézmény képviselője. A nem-intézményi jel-

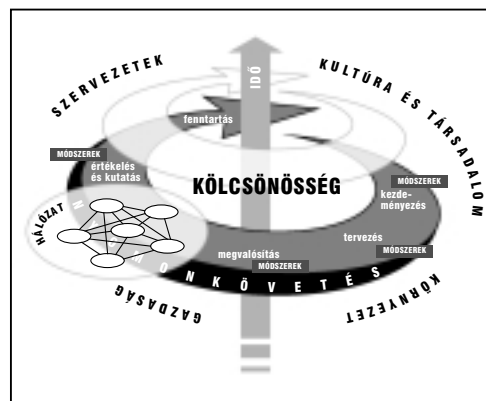
legű cselekvés az állampolgár saját kezdeményezése alapján történik. Másképpen fogalmazva a nem-intézményi részvételi formákra jellemző, hogy azok válaszreakcióként jönnek létre. A fiatalok részvétele az utóbbi, nem-intézményi keretek között történő részvételi formába illik be.

Egy másik szemlélet alapján három formája van az állampolgárok társadalmi részvételének:

A *közvetett intézményi, a közvetlen intézményi és a saját kezdeményezésen alapuló részvétel.*

A részvétel folyamata a kulturális és társadalmi folyamatokkal, a környezettel, a szervezeti szintekkel állandó kontaktusban van és egy bizonyos időhöz kötődik. A kölcsönösség, a kölcsönös kapcsolati viszony minden irányban jelen van. A folyamat során elkülönül egymástól a kezdeményezés, tervezés, a megvalósítás, az értékelés és tanulmányozás, fenntartás. Ezek a szakaszok nem minden esetben követik egymást, sőt né mely szakaszok egyszerre történhetnek.

3. ábra A részvétel környezeti körülményei

Összegezve az eddigieket a részvételnek, mint a társadalmi folyamatok jobbító cselekvésének, az alábbi – alapértékként is funkcionáló – kulcsszavai lehetnek:

- **Együttműködés:** együttműködés kialakítása mindazokkal, akikkel a fiataloknak kapcsolatba kell lépniük annak érdekében, hogy véleményük, elképzelésük meghallgattassék és figyelembe vegyék a döntésszektor.

Ifjúság és környezet

- **Partnerség:** A partnerség nemcsak párbeszédet, információcserét jelent, hanem ennél jóval többet: felelősséget és a döntési folyamatokban való részvételt is. Ideális partnernek számít az a szervezet, közösség vagy intézmény, amely együttműködő, valamint a felelősségben és kockázatban osztozni hajlandó és képes.
- **Aktivizálás:** a részvételi folyamatban a fiatalok motiválása, a folyamatokba való bekapcsolódás szándékának előmozdítása.
- **Erőforrások:** a fiatalokban rejlő tudás, kreativitás és képességek összessége valamint erőforrások, melyeket felhasználhatnak érdekeik képviselőiként.
- **Kompromisszum:** nem biztos, hogy minden úgy kivitelezhető, ahogy a fiatalok vagy a döntéshozók eredetileg elképzelték. Mindkét félnek közös megegyezésre kell törekednie s ezért esetleg változtatnia, módosítania kell álláspontján, de olyan határok között, amelyek még a felek által elfogadható elképzelésén belül mozognak.

II. A demokrácia a társadalmi berendezkedés alapköve

A demokráciát értelmezhetjük a társadalom kiterjedt értelemben elfogadott értékeként, törekvéseként és eszményeként. Az állampolgárok joga egyenlő módon résztvenni és befolyással lenni az őket érintő dolgokra és a társadalom fejlődésének irányítására. Ez az állampolgári jog, amely a demokratikus társadalom alapértéke. A demokrácia alapvetően az egyetlen eszköz, amellyel a társadalom békés módon fel tudja építeni közösségi életét, közös jövőjét és képes megoldani problémáit. A demokrácia szempontjából lényeges, hogy milyen módon tudják a társadalom egyes csoportjai, pl. a fiatalok, eljuttatni tapasztalataikat, benyomásaikat és érzéseiket nyilvános állampolgári fórumokra, társadalmi vitákra, kerekasztal-beszélgetésekre stb. Az is lényeges, hogyan tudják hallatni hangjukat a társadalomban, hogy az új intézkedések szükségszerűek, s változtatást igényelnek. A részvételre való nevelést nem képzelhetjük el demokrácia nélkül. Éppen ezért a gyermekek és a fiatalok felkészítése

az aktív állampolgári szerepre különösen időszerű kihívás és feladat egy demokratikus társadalomban, hiszen ők lesznek a demokrácia jövőbeni megvalósítói. A részvételt biztosító demokrácia lehetőséget jelent a cselekvésre és a befolyásolásra, de ugyanakkor jogosultságot is ad a részvétel elutasításához.

Demokratikus közösség létrehozása

A demokratikus cselekvési kultúra az aktív részvétel kultúrája. Minden ifjúsági közösség, csoport tagja figyelembeveendő részese a történéseknek és a cselekvéseknek. Mindenki egyenlő mértékben lehet kezdeményező és megvalósító. Ennek eszköze a jó közösség. A közösségi tevékenykedés pozitív közösségi életet hoz létre. Ez egyfajta biztonságérzetet alakít ki a közösség tagjaiban, amely a fiatalokat cselekvésre készíteti, hogy önállóan, szabadon és alkotó módon cselekedjenek. A nyitott és alkotó légkör jó beszélgetéseket szül, amelyekben a fiatalok őszintén el merik mondani, hogyan tapasztalják meg a dolgokat, mit remélnek, és szeretnénk mi az, amin változtatni szeretnének. A közösségi dialógust cselekvés követi. Mindenkinek – a legkisebbnek és a félénkebbeknek is – lehetőséget kell adni véleménye kifejtésére, hogy hangját hallassa, és figyelembe vegyék az ő véleményét is a közösség dolgainak eldöntésekor.

A demokratikus közösség alapelemei:

- biztonságos szellemi légkör;
- érdeklődés a közös célok eléréséért;
- egymás meghallgatása;
- mindenki- a kisebbek és félénkebbek – támogatása a részvétellel, bevonódásra;
- lehetőség kinyilvánítani nyíltan, őszintén a saját, különböző véleményét;
- hatékony informálás a közösség dolgairól
- beszélgetések, fórumok biztosítása;
- idő a közös dolgok feldolgozására, megbeszélésére;
- közös cselekvés szelleme.

A demokratikus cselekvési kultúra időt igényel: meg kell hallgatnunk a másikat; meg kell gondolnunk saját véleményünket,

Ifjúság és környezet

hozzállásunkat; össze kell hangolnunk a különböző nézőpontokat; meg kell tanácskoznunk a lehetséges kompromisszumokat és döntenünk kell közösen a bonyolult gyakorlati problémákról.

A demokratikus működési kultúra a nevelési közegben döntően függ attól, hogy a felnőtt segítők, ifjúsági munkások, pedagógusok milyen fontosnak tartják a fiatalok aktív állampolgárrá nevelését.

III. Passzív vagy cselekedni kész fiatalok

A demokráciában a hatalom forrásai az állampolgárok. Az országgyűlési képviselők, a települési önkormányzatok, a különböző (ifjúsági) érdekvédelmi szervezetek, szövetségek, gyermekönkormányzatok, hallgatói önkormányzatok vagy iskolai diákönkormányzatok megválasztott delegáltjai, megbízottjai képviselik az őket megválasztó csoportok kisebb-nagyobb közösségeit.

Az állampolgári szerep teljesítésében alapvetően arról van szó, hogy a társadalom tagjai milyen mértékben tudnak élni azzal a jogukkal, hogy felügyeljék, valamint értékeljék a hatalomgyakorlók, döntést hozók tevékenységét és a megvalósított intézkedéseiket; és milyen mértékben törekednek a befolyásukat gyakorolni.

A fiatalok társadalmi részvételét alapvetően két nézőpontból vizsgálhatjuk. Az első nézőpont szerint a fiatalok távol maradása a hagyományos társadalmi cselekvési formákból egyfajta közömbös viselkedési mód, amelyből a fiatalokat ki kell mozdítani. A másik felfogás szerint a fiatalok saját maguk formálják a saját társadalmi cselekvési kultúrájukat. A fiatalok saját cselekvési kultúrájának formálásának, valamint a megteremtésének létrehozójaként és elősegítőjeként lehet egyfajta tapasztalat és érzés arról, hogy a korábban fennállt, létező működési formák nem felelnek meg a szükségleteiknek.

A passzív, cselekvésre nem elszánt és nem elkötelezett fiatal olyan állampolgár, aki csak szemlélője a folyamatoknak, de nem képes és nem akarja felhasználni állampolgári jogait, lehetőségeit. Az úgynevezett „alattvaló”, kívülálló gondolkodású

fiatal nem képes meglátni a választási lehetőségeket az adott helyzetben ügyeinek intézésére és nem is akar jobb feltételeket teremteni önmaga számára. Elégedetlenségét úgy fejezi ki, hogy a döntéshozók és a nyilvánosság kerülésével csendes elszigeteltségében fogalmazza meg véleményét, nemtetszését. Más nézőpontból ez a fiatal ártalmatlan és veszélytelen a döntéshozók számára, hiszen nem akar újításokat, új intézkedéseket.

Az aktív, tenni akaró fiatalok ezzel szemben *elébe vágnak a dolgoknak; akarnak és képesek is befolyásolással bírni a döntést kezükben tartó erőkre.* Az ilyen „beleváló” fiatal állampolgár mindenekelőtt társadalmi szinten megismerő, nyitott személy. Az aktív fiatal *folymatosan él a megismerés és a vizsgálódás különböző eszközeivel, s eközben rálát a dolgokra: „a dolgok nem csak úgy maguktól vannak és történnek.”* A cselekedni akaró fiatal megérti, hogy a dolgok menetében mindig arról van szó, hogy milyen mértékben és hogyan befolyásolhatják ők maguk a döntéseket. *Ők azok, akik végigkövetik a döntéshozatalt és sürgetik a döntéshozókat.* Nem hisznek a mendemondáknak, ígéretéseknek alternatívák megjelenítése nélkül. Ezek a közéletben résztvenni kívánó fiatalok kihasználják a különböző véleménynyilvánítási alkalmakat és *arra törekszenek, hogy a dolgok előbbre jutása érdekében részesei legyenek a folyamatoknak, a közös döntéshozatalnak.* A még aktívabb és tehetségesebb fiatalok gondolataikat, elképzeléseiket szélesebb nyilvánosság elé tárják, létrehozva így egy jelentős, döntéshozatalra hatással bíró „megmozdulást”. *A cselekvést, tenni akarást zászlajukra tűző fiatalok csoportja odafigyel másokra, olyanokra is, akik valamilyen oknál fogva segítségre, támogatásra szorulnak* annak érdekében, hogy az ő érdekeik is felszínre kerüljenek (pl. fogyatékkal élők, veszélyeztetett környezetben élő gyermekek, állami gondozott gyermekek és fiatalok stb.) A részvételi lehetőséggel kívánni élő fiatal *bízik önmagában és a befolyásolás sikerességében az adott közösségben, településén vagy még magasabb szinten: a társadalomban.* A fiatalok ezen csoportja érzi, tudja,

Ifjúság és környezet

hogy az emberek kölcsönös kooperációjában erő lakozik, amely „alulról tör felfelé”, de csak akkor, ha közös célok mentén haladnak.

A demokrácia megvalósulása szempontjából azt a fiatait tekinthetjük aktív, cselekvő állampolgárnak, aki felismerve azt, hogy saját életének minősége összefügg azzal a társadalmi helyzettel, ahová született és ahol él. *Kritikus gondolkodásra képes, bízik saját gondolataiban és bátran kezdeményez beszélgetést a fontos dolgokról. Bízik a változtatás lehetőségében és az együttműködés erejében, ezért őt a változási folyamatok elindítójának is tarthatjuk.*

Az aktivitással, a közéleti szerepléssel, tenni akarással szemben a passzív fiatal jellemzői közé tartozik: a saját magára való odafigyelés előtérbe helyezése, felszínesség, az egységes, közös szemlélet félredobása és a kritika nélküli gondolkodás. A passzivitásba merülő egyént kevésbé érdekli a mások problémája. Az ilyen passzív hozzáállású fiatalok nem törekednek együttműködésre, közös gondolkodásra, a jobb és teljesebb életért. Az adott viszonyokat elfogadó, változtatni nem akaró fiatal képtelen a választási lehetőségek átgondolására és a megoldások keresésére.

Az aktív részvételt akadályozza a szociális féltékenység, a gondolatcserét elutasító magatartás és a visszahúzódság. A befolyásolásra való törekvést akadályozza a közös dolgok intézkedéseiben való tapasztalatlanság. Az, hogy magunkat nem tudjuk elképzelni határozottan, befolyással bírónak, reménytelenséget és a későbbiekben cinikus magatartást vált ki.

A részvétel lehetősége: résztvenni a folyamatokban és elfogadni, elismerni a tenni akaró közösséget, szervezetet; valamint a lehetőség: aktív cselekvőként működni a legkülönbözőbb helyzetekben – ez a demokráciára nevelés vezérfonala. Ennek magával kell ragadnia a fiatalokat, hogy részt vegyenek a közéletben és befolyásolják a folyamatokat egyre magasabb szinteken, cselekvési helyzetekben. Az esélyegyenlőség szerint különösen oda kell figyelni a gyengébbekre és a határozatlanabbakra, hogy elősegítsük számukra is a részvételi lehetőséget.

IV. Miért fontos a fiatalok részvétele?

Különböző okai vannak annak, hogy a tervezésben és a döntéshozatalban a fiatalok részvétele miért is szükséges és kívánatos. A részvételt emberi, morális és demokratikus jogosultságnak, egyfajta kötelezettségnek valamint szükséges erőforrásnak tekinthetjük, amelynek a segítségével problémákat oldhatunk fel. A különböző embereknek, a fiataloknak és csoportoknak eltérő okai lehetnek a folyamatokban való részvételre:

- demokratikus értékek elősegítése;
- egyéni, szociális és politikai változtatás igénye;
- törekvés a saját élettér, környezet kialakítására;
- tapasztalatszerzés, gyakorlati készségek elsajátítása;
- adott helyzet, körülmény javítása.

A folyamatokba való bevonódás által a fiatalok sokkal inkább céltudatosabbá, érdeklődővé, nyitottá válnak a probléma feltárására és a megoldás megkeresésére. A fiatalok saját maguk ötletelhetnek, hogyan is lehetne javítani az adott körülményeken. Az ötletelés, tervezés *kreatív, az új befogadására teszi képessé a fiatalot. A részvétel kölcsönösségen, kölcsönös kapcsolatokon alapul, amely révén a fiatalok megtanulnak odafigyelni a másik fél (települési önkormányzat képviselő testülete, tanári kar, ifjúsági ház vezetése, különböző döntéshozók stb.) véleményére, álláspontjára és annak elfogadására. Ezáltal a fiatalok beleérző, elfogadó képessége is javul. A közéletben való szereplés és részvétel felelősségteljes és felelősségtudatos, megbízható, kötelezettségeit ismerő magatartást feltételez annak gyakorlásától. A részvétel önmegújító képességeket, szélesebb rálátást és a hasznosság érzetét nyújtja a társadalmi folyamatokban résztvevő fiatalnak. A részvétel révén a fiatalok szükségleteik kifejezésével megismerik a társadalom döntéshozatali folyamatait. Az önállóságra, önálló gondolkodásra nevelést is elősegíti a fiatalok társadalmi részvétele. Azáltal, hogy a fiatalok szükségleteiket, igényeiket és elképzeléseiket megfelelő módon közvetítik a döntéshozók felé, és bizalmi kapcsolat jöjjön létre a két fél között jó kife-*

Ifjúság és környezet

jezőkészség, hatékony kommunikációs ismeretek szükségeltetnek.

A fiatalok szemszögéből nézve a részvétel egyik fontos, központi célja a marginalizáció, a perifériára való szorulás folyamatának megakadályozása illetve csökkentése.

Mit érhetünk el a fiatalok részvételre való ösztönzésével?

A fiatal szemszögéből

Nő a fiatal cselekvési folyamatokra való rálátása; a befolyásolási szándéka és az önbizalma, hogy éljen a befolyásolási lehetőségekkel.

A felnőtt segítő (tanár, ifj. munkás stb.) szemszögéből

A cselekvésre elszánt fiatalok jobban megértik a döntéseket, nő kötelezettségvállalásuk, közösségi felelősségérzetük, csökken deviáns magatartásuk.

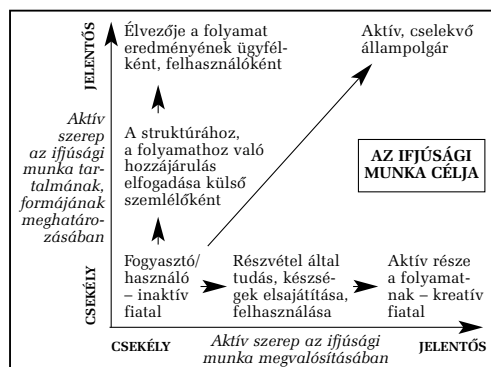
A társadalom szemszögéből

Aktívabbak lesznek a fiatalok, megtanulják az ellentéteket kezelni. Nő a közösségi felelősségi tudatuk és tesznek életkörülményeik javításáért.

V. Az ifjúsági munka szerepe a fiatalok aktív állampolgárrá válásában

Az ifjúsági munka célja, hogy a fiatalok aktív állampolgárokká váljanak, ahol az aktív szerep egyévé válik mind az ifjúsági munka tartalmának meghatározásában, mind magában az aktív megvalósításban is.

4. ábra A fiatalok aktív állampolgárrá válása

A fiatalok joga és felelőssége saját jövőjük felépítése. A lehetőségek és a felkészültség jelentik azokat a feltételeket, amelyek fontosak a jogosultsághoz és a felelősséghez saját jövőjük megtervezésére és felépítésre.

Az otthon, a barátok, az iskola, a munka és a szabadidő fontos szerepet töltenek be a fiatalok életében. De maga a közéletben való szereplés, részvétel és az ösztönzés a közéleti ügyek iránt e csatornák által nem közvetítődik hatékonyan a fiatalok felé. Alapjában véve a dolgok, folyamatok befolyásolása, az életüket meghatározó döntésekre, szabályokra való ráhatás nem tűnik túl érdekesnek és fontosnak a fiataloknak. A részvételi lehetőség sokkal sokoldalúbb tevékenység, folyamat mint csupán a szavazóhelyiségbe elmenni és voksolni.

A dolgokat, folyamatokat megváltoztatható részvétel módozatai ismertek lehetnek a különböző mozgalmak vagy csoportok, közösségek véleménynyilvánító akciói által. *Az ifjúsági munka, az ifjúsági szervezetek és azok tevékenységének támogatása, elősegítése célravezető, mert elősegíti a részvételi és a cselekvési szándékot. A nonprofit szervezetek szerepe óriási a nem-formális (iskolán kívüli) tanulásban és az alulról érkező kezdeményezések megvalósításában.*

Az iskola mellett az ifjúsági munka a demokratikus közösségek létrehozásának és az állampolgárrá nevelés egyik legjelentősebb színtere. Ha a fiatalok a családban, az iskolában vagy a kortárs csoportban pozitív közösségi tapasztalatokat szereznek, a közéletben is aktívak lesznek. *Az iskolai közösségek, az ifjúsági házak, ifjúsági szolgáltató intézmények (pl. információs és tanácsadó pontok) és a különböző ifjúsági munkán keresztül létrejött csoportok, közösségek (pl. gyermekönkormányzatok, klubok, egyesületek, érdekképviseletek) fontos közösségi terek, amelyekben a gyerekek és a fiatalok gyakorolhatják és megerősíthetik a demokratikus részvételi folyamatok által megkívánt készségeket, tudást és felkészültséget. Az aktív állampolgárrá válás, a részvétel egy tanulási folyamatot és tapasztalást jelent a fiatalnak.*

Az, hogy hogyan kell megvalósítani a demokráciát, kihívást jelent az iskolákban és az ifjúsági munkában, mely egyfelől viszo-

Ifjúság és környezet

nyulás jellegű másfelől szakmai jellegű. A hozzáállás, viszonyulás tekintetében arról van szó, hogy a felnőttek (pedagógusok, ifjúsági munkások, felnőtt segítők) és intézményeik, szervezeteik milyen fontosnak tartják alapjában véve a fiatalok bevonódását az őket érintő kérdésekbe, az őket körülvevő helyzetekbe és folyamatokba. A szakmai kihívás pedig azokat a pedagógiai eszközöket érinti, amelyekkel elősegíthetjük a gyermekek és fiatalok aktív közösségi taggá, a környezetében folyó dolgok iránt fogékony és érdeklődő állampolgárrá nevelését. Az otthon, a barátok, az iskola, a munka és a szabadidő fontos szerepet töltenek be a fiatalok életében. De maga a közéletben való szereplés, részvétel és az ösztönzés a közéleti ügyek iránt e csatornák által nem közvetítődik hatékonyan a fiatalok felé.

Az ifjúsági munka a gyakorlatban különböző ifjúsági tevékenységi formákban valósul meg. Az ifjúsági tevékenységek különböző formái (klubok, szakkörök, természetjárás, zenekar stb.) a fiatal egyéni, személyes részvételi tudatosságának megerősítésére törekednek. A különböző cselekvések, közös tervezések és döntések a csoportban és a kész tervek megvalósítása biztos alkalmakat nyújtanak a dolgok intézésének, lebonyolításának megismeréséhez. Az élet alapfeltételei készségeket, képességeket igényelnek a saját dolgokra való odafigyelésre, mások jogainak figyelembevételére és a társadalomban a saját helyünk megtalálására.

A fiatal – életkorától függően – részvételi tudatossága, szándéka szoros kapcsolatban lehet az önérték, önbecsülés javításával, a közösséggel, a baráti társasággal, a munkahellyel/iskolával vagy a lakókörnyezetével. Az ifjúsági munka feladata befolyást gyakorolni a cselekvési módok és a közvetítőcsatornák lehetővé tételére valamint az általános döntéshozatalra úgy, hogy azok figyelembe vegyék a fiatalok véleményét is és a fiatalok társadalomban betöltött szerepét, helyzetét. A fiataloknak meg kell adni a lehetőséget, hogy elmondhassák elképzeléseiket saját képességeiknek és életkoruknak megfelelő eszközök segítségével. Az ifjúsági munka segítségével szolgálhat a fiatalok és a felnőttek közötti közös hang megtalálására.

Az ifjúsági munkában a részvétel megvalósulása függ attól, hogy a fiatalok mennyire akarnak és képesek irányítani, kezükben tartani a dolgokat, de függ a felnőttek által biztosított helyzettől és lehetőségektől is. A részvétel céljai függenek az egyéntől és a helyzettől. De a részvételi lehetőségre befolyással van a környezeti magatartás és a környezeti érték.

A részvétel jelentősége napjainkban hangsúlyosabbá válik, ugyanakkor megállapítható a fiatalok társadalmi részvételét tekintve egy újszerű kettéválás, megosztottság. Egyfelől a fiatalok nyíltan, aktívan hozzák tudomásunkra, mennyire világos fogalmaik vannak a különböző életformákról, a kulturális fogyasztási szokásokról, az információs társadalom új trendjeiről. Másfelől a civil szervezetekben való tevékenykedés, a települési vagy országgyűlési választásokon való szereplés, a politikai élet iránt való érdeklődés már háttérbe szorul.

Egy nemzetközi kutatás szerint a részvételre való ösztönzésnek gátjai, korlátjai vannak, mint például:

- hiányos, részleges a képviselő (a fiatalok több csoportja kimarad a képviselőből pl. hátrányos helyzetben lévő fiatalok);
- gyenge kapcsolat az általuk megválasztott és megbízott képviselővel (ez elsősorban olyan szervezeteket, közösségeket jelent, amelyek földrajzilag nagy területet fednek le, s így kevesebb alkalom van a megválasztó közösséggel való kapcsolattartásra, találkozásra pl. nagyvárosokban, országos szintű érdekképviselő, ernyőszervezet esetén);
- kényszerű feladatvállalás (a fiatalnak nincs nagy kedve az adott testületben, szervezetben, közösségben feladatot vállalni, így csökken a részvételi kedve);
- jogosultságok hiánya (a döntéshozatal inkább formai, de valójában nem reális a befolyásolás lehetősége).

A részvételre való ösztönzésnek más külső korlátjai is lehetnek: *a helyi döntéseket akadályozó tényezők:*

- a fiatalok nem megfelelő tájékoztatása a javasolt döntésekről;
- a fiataloknak nincs lehetőségük részt venni a tervezési folyamatokban ;

Ifjúság és környezet

5. ábra Részvételi módok, cselekvési formák a fiatalok körében véleményük, javaslataik megfogalmazására és kinyilvánítására

- a részvételi és fellebbezési lehetőségek korlátozottsága;
- az információterjesztés hiánya illetve nincs kiépült tájékoztatási rendszer (iskolában, település központjában stb.);
- a döntéshozók figyelmen kívül hagyják a fiatalok érdekeit;
- kevés az idő a fiatalok számára saját koncepció kidolgozásához.

Azt gondolnánk, hogy a részvételi szinterek szélesebbre tárásával a fiatalok aktívabbá, motiváltabbakká válnak. De azt már elfelejtjük, hogy a részvételnek két oldala van: a *mód* és a *tartalom*. Ahhoz, hogy a fiatalok beleszólói, résztvevői legyenek a folyamatoknak, ahhoz morális és etikus véleménynyel és meglátással is kell bírniuk, hogy ki tudják fejteni képességeiket, ügyességüket,

Ifjúság és környezet

rátermettségüket és hozzáértésüket. Ehhez folyamatokra, dialógusra és tanulási környezetre van szükség, ahol a fiatalok saját identitásukat és magukról, a környező világról, a jóról és a rosszról való felfogásukat fejleszthetik. Ennek elősegítésében és fejlesztésében az ifjúsági munkának megkérdőjelezhetetlen szerepe, feladata van.

A részvételi kísérletek, próbálkozások nem elegendők, hanem a részvételt a mindennapok természetes részévé kell tenni. A részvételi szellem, gondolkodásmód kialakításához, megvalósításához hosszú idő kell.

VI. A személyes és közösségi részvétel szintjei, struktúrája és folyamata

A részvételt két szemszögből is vizsgálhatjuk: az egyén részéről és az egyéneket magába olvasztó közösségek részéről. A közösségek, csoportosulások részvételi szintjét megelőzi az egyénben megfogalmazott elhatározás a részvételre, a társadalmi folyamatokba való bekapcsolódásba. Ehhez kapcsolódóan új fogalom vált ismertté: empowerment vagyis magyarul megerősödés, öntudatra ébredés, felhatalmazás, érvényre jutás.

A fiatalok részvétele nagymértékben kapcsolatban van a személyes érdeklődéssel és a személyes részvételi tudattal. Egyre többet

beszélünk a társadalmi részvétel problémáiról, az állampolgárok, fiatalok passzív magatartásáról és közömbösségről. A gyakorlatban a probléma nagyrészt a személyes részvétel és a közös tervezési gyakorlat szintjei között létrejött űrben található. Kihívást jelent olyan helyi rendszerek, módszerek kidolgozása, amelyekben a részvétel bármely korosztályhoz tartozó egyén számára lehetséges és valóságos.

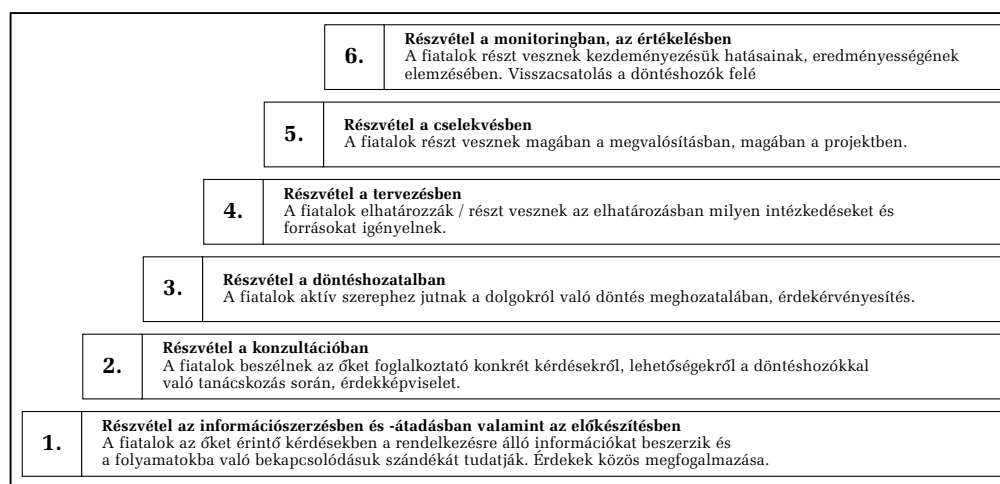
A személyes részvétel lépcsőfokai:

5. állást foglal egy adott kérdésben és részt vesz a társadalmi folyamatokban;
4. a közösségen belül a közös dolgokért;
3. képes a közösség, csoport tagjává válni;
2. képes kifejezni véleményét;
1. felismerni a saját igényeket és a cselekedetek következményeit.

Támogatni kell azon fiatalok szűkebb-tágabb csoportosulását, akik szélesebb nyilvánosságban gondolkodnak (kortárs csoport, települési közélet, társadalmi kérdések stb.). A 6. ábra már közösségi szinten mutatja be a cselekvésre, változtatásokra elszánt fiatalok csoportját a részvételi folyamat eltérő lépcsőfokaiban.

A következőkben e részvételi folyamat részletes elemzésével érthetjük meg a különböző szintek fontosságát és egymásra épülését.

6. ábra A fiatalok közösségi részvételének megvalósulása

Ifjúság és környezet

Részvétel az információszerzésben és -átadásban valamint az előkészítésben

A fiatalok az őket körülvevő környezetükben megtapasztalják a dolgok, a folyamatok pozitív vagy negatív történéseit, következményeit illetve információhoz jut(hat)nak új kezdeményezésről, törekvésről, szabályozásról, törvényről stb., amelyek az ő életüket, megszokott életkörülményeiket befolyásolhatják. A részvételi folyamat első lépcsőfoka a helyzetfeltárás, az információszerzés, a fiatalok közötti közös gondolkodás és az egységes álláspontra jutás. Miután a fiatalok kialakítottak egy közös álláspontot, elkezdhetik továbbgondolni következő lépéseiket céljuk elérésére. Példa ilyen megszokott vagy új dologra: ifjúsági ház épül, hogyan működjön, milyen szolgáltatásokat, tevékenységeket nyújtson a fiatalok igényei szerint?; iskolai közegben új szabályokat vezet be a tanári kar a felelősek vagy a házirend tekintetében: a fiatalok számára ez kedvező vagy hátrányos lehet; a település vezetősége sportpályát tervez: a fiatalok lehet, hogy ehelyett játszóteret szeretnének stb. És még számtalan példa lehet, milyen folyamatokba, döntésekbe kapcsolódhat(ná)nak be a fiatalok. A települési, iskolai, ifjúsági ház/klub vagy a civil szervezeti vezetősége által tervezett dolgokra a fiataloknak lehetőségük van reagálni és beleszólási szándékukat kinyilvánítani. Ehhez két dolog szükséges: egy vagy több *segítő* *fielnőtt*, akik a fiatalok mellett állnak és egy *cselekedni akaró és cselekvésre kész, határozott fiatalokból álló csapat, közösség*.

Sok múlik a felnőtt segítőkön, hogy milyen mértékben tudják a fiatalok véleményüket kinyilvánítani és tudnak-e élni a részvételi lehetőséggel. A demokratikus cselekvési kultúra kiépítése a nevelési környezetben/szintereken döntően függ attól, hogy maguk a nevelők (szülő, tanár, fiatalokkal foglalkozó felnőtt segítő stb.) mennyire tartják fontosnak a demokráciát, a szűkebb-tágabb környezetükre való befolyást. Mind a fiatalok, mind a felnőtt segítők is kezdeményezői lehetnek a részvételi folyamatnak. Lehet, hogy a felnőtt segítő fogja „felnyitni” a fiatalok szemét, és biztatni őket a cselekvésre, a dolgok változtatásának lehetőségére.

A részvételi folyamat megalapozása papíron könnyű feladat. Annál nehezebb a fiataloknak környezetükben olyan felnőtt segítőt találni, akik elkötelezettek és van eleendő idejük, hogy a fiatalok részvételét öntudatra ébresszék és támogassák. A részvételi cselekvésben nemcsak a fiatalok által „bedobott” ötletek befogadásáról van szó. A részvételi módszerek felhasználásával az egyének között egy kölcsönös viszony jön létre, mely több, mint csupán a fiatal és a felnőtt segítő véletlenszerű találkozás. Mind az iskolákban és az ifjúsági munka színterein lehetővé kell tenni a fiatalok cselekvési lehetőségét (az ötletelés, a tervezés, a megvalósítás és az értékelés terén) a róluk szóló ügyekben.

A demokratikus kultúra kialakításában az iskolákban, az ifjúsági klubokban, a szakkörökben, az ifjúsági házakban, a civil szervezetekben, az ifjúsági irodákban vagy más fiataloknak szolgáltatást nyújtó intézményekben stb. a felnőttekből kell kiindulnunk. Ha a fiatalok példaképeként szolgáló felnőttek nem tartják fontosnak a gyerekek és fiatalok részvételi lehetőségének elősegítését, nem engednek teret a fiataloknak, lehetőséget véleményük kifejtésére, további előbbre jutás nem fog történni a valódi közügyekben való bevonódásban. Így nem fog kialakulni *bizalmi viszony* sem a felnőtt segítő és a fiatalok csoportja között. Nem fogják elmondani az őket foglalkoztató gondolatokat és a helyzetük javítására szolgáló javaslatokat. A felnőtt segítő mindenképpen egy *támaszt jelent* a fiatalok számára, aki a háttérben marad, de onnan hasznos tanácsokkal látja el a fiatalokat.

A felnőttek gyakran ahhoz vannak szokva, hogy ők teljes biztonsággal kezükben tartják a fiatalokat vezető fonalat és a régi, megszokott gondolkodásmódjuktól nem szívesen válnak meg. *A felnőtt segítő szerepe a fiatalok ösztönzésében, megsegítésében, a lehetőségek közös feltárásában, a kapcsolati tőke kiaknázásában van.* A felnőtt segítő fontos szerepet játszik az egyéni és a közösségi cselekvőképesség erősítésében a fiatalok körében, hiszen az a legfőbb törekvése, hogy a kezdeményezést átadja a folyamatokban résztvevő fiatalok számára. A segítőnek rendszeresen kell

Ifjúság és környezet

találkoznia a fiatalokkal, törődnie kell velük, ösztönöznie kell őket, s mindez rengeteg időt és türelmet igényel.

Milyen is legyen az ideális felnőtt segítő, aki felé a fiatalok bizalommal fordulnak és elmondják elképzeléseiket?

- empatikus, beleérző;
- nyitott, felelősségteljes, lelkes hozzáállású;
- reális gondolkodásmódú;
- segítőkész;
- szem előtt tartja a fiatalok érdekeit;
- toleráns, elfogadja a másságot;
- őszinte;
- talpraesett, jó szervező;
- eredményességre törekszik;
- hosszú távban képes gondolkodni;
- jó kapcsolatteremtő;
- a fiatalok elfogadják, példaképüknek tartják.

A segítő fontos szerepet játszanak abban is, hogy bátorítják a fiatalokat elhatározásukban, és egy összetartó, egységes, határozott, céljaiktól tántoríthatatlan kis közösséget kovácsolnak egybe.

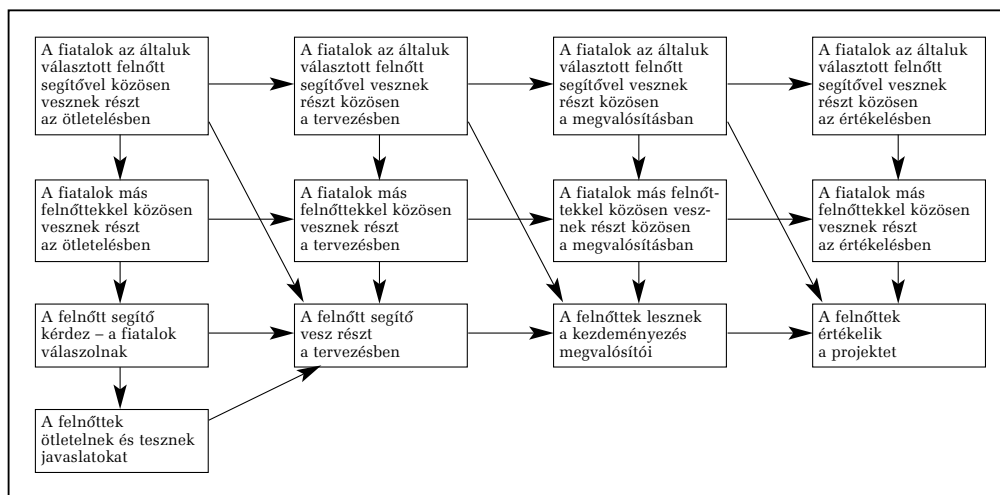
A felnőtt segíthet:

- a fiatalok önbizalmának erősítésében;
- a fiatalokat a részvételre való motiválásában;
- önállóságra való nevelésben;

- a fiatalok közötti véleménykülönbségek csökkentésében;
- a fiatalok által adott ötletek, elképzelések, megoldások kibontakoztatásában;
- a fiatalok cselekvőképességének fejlesztésében;
- a döntéshozókkal való kapcsolatfelvételben.

Ha a közösségen belül eltérő vélemények, álláspontok alakulnak ki, a későbbiekben a fiatalok képtelenek lesznek a megosztottság miatt megvédeni érdekeiket, kiállni elgondolásuk és a megoldási lehetőségek mellett. *A fiataloknak felkészülteknek, céltudatosnak kell lenniük a döntéshozókkal való találkozásokkor.* A felnőtt segítő kezdeményezője lehet a fiatalok és a döntéshozók közötti találkozás, konzultáció előkészítésében, megszervezésében. Persze olyan eset is lehetséges, hogy a felnőtt segítő végig a háttérben marad, és a fiataloknak jut a teljes előkészítéssel kapcsolatos teendők elvégzése is. A fiataloknak a felnőtt segítővel való találkozások segítenek tisztázni a problémát, a célokat; megfogalmazni a további lépéseket és meghozni a célok eléréséhez szükséges tervezést, stratégiákat. A fiatalok olyan „átvihető” tudást szereznek, melyet a későbbiekben is tudnak kamatoztatni. A felnőttektől kapott „útravaló” által a fiatalok meghatározzák, mi is a konkrét céljuk, hogyan is

7. ábra Variációk a fiatalok és a felnőtt segítő közötti munkamegosztásra

Ifjúság és környezet

akarnak a folyamatokba beleszólni, bevonódni. A felnőtt segítő itt már inkább háttérben van. Most már a fiatalokon múlik, mit is akarnak megvalósítani, milyen célokat tűznek ki a probléma kezelésére, a számukra kevésbé elfogadható helyzet megoldására, javítására. Megszabadulva a kétségektől, a félelemektől, a bizonytalanságtól a fiataloknak határozott elképzelésük van a megoldásra váró feladatokról

A fiatalok a felnőtt segítő(k)től kapott útravalókkal haladnak előre a részvétel útján...

Részvétel a konzultációban

A konzultáció, tanácskozás során a fiatalok beszélnek a döntési helyzetben lévő felekkel az őket foglalkoztató konkrét kérdésekről, lehetőségekről. A konzultáció során a fiatalok a döntéshozó testület, szerv, intézmény álláspontját, kezdeményezésének vagy korábbi döntésének okát, célját tudhatják meg. A testület pedig a fiatalok reakcióját, véleményét ismerheti meg és lehetséges megoldási javaslatok felől érdeklődhetnek. Az is meglehet, hogy a fiataloknak egy újszerű, eddig még nem létező kezdeményezése van, amelyet a konzultáció során szeretnének elmondani a döntéshozóknak. E folyamat során mindkét fél megismeri a másik szándékát, elképzelését; kommunikációjuk célirányos. *A hatékony, eredményes tanácskozás alapja a bizalom, az egymásra figyelés, egymás meghallgatása és a mérlegelés.* A konzultáció történhet kerekasztal megbeszélés, nyilvános fórum (fiatalok széles csoportja), zártkörű tárgyalás formájában (a fiatalok által választott delegáltak részvételével). A konzultáció célja az összes érdek minden oldalról elfogadott kompromisszumos céllá alakítása. Kölcsönöségi viszony alapján a két fél közös álláspont kialakítására törekszik. A konzultáció 4 elemből áll: (1) általános tájékoztató a kialakult helyzetről és problémáról, (2) a probléma konkrét megfogalmazása, (3) erősségek, korlátok feltárása, (4) további lépések meghatározása, eltervezése.

A konzultáció lehető több szakaszból, fordulóból álló folyamat. Mi a konzultáció, tanácskozás eredménye? Fiatalok vélemény-

nyilvánítási, érdekképviseleti készségének fejlesztése.

Részvétel a döntéshozatalban

Amennyiben sikerült elfogadtatni a fiataloknak véleményüket, ötleteiket a döntéshozókkal és meggyőzni őket az általuk kidolgozott tervekről vagy megoldási lehetőségekről, akkor sikeresen részt is vehetnek a közös döntéshozatalban. Ezen a szinten *a fiatalok lehetőséget kapnak ügyük megvalósításához, érdekeiket sikeresen védtek meg a konzultáció során.* Mindkét fél nyilvánosságra hozza azokat a tényeket, esetleg elemzéseket, melyeket fontosnak tartanak a későbbi, főbb irányelvek kidolgozásához.

A döntési folyamat az elfogadható alternatívák közül a legjobb kiválasztása. Az észlelt helyzet és a kívánt állapot között kell hidat építeni. *A döntési folyamat során a megoldások megvalósulásának elemzésére és a legjobb megoldás kiválasztására kerül sor.*

A döntéshozatal csapdái lehetnek:

- a közös döntésre nincs elegendő idő;
- a fiatalok visszariadnak a felelősségtől;
- ígéreteket kapnak a fiatalok, de nem tudják teljesíteni, mert se joguk, se feladatkörük nincs a megvalósításhoz.

Részvétel a tervezésben

A fiatalok a kidolgozott célkitűzések (pl. a döntéshozatal során ifjúsági klubot kapnak, amelyet maguk szervezhetnek meg) eléréséhez közösen elhatározzák, milyen módon, milyen formában és milyen eszközökkel és forrásokkal valósítják meg elképzelésüket. A felnőtt segítő jelen lehet folyamatosan a részvételi folyamat különböző lépcsőfokain, *de a fiatalok kapcsolattartása a felnőtt segítőről a döntéshozók felé irányul.* A döntéshozóknak kérése, elvárása lehet a fiatalokhoz, hogy őket folyamatosan informálják a céljuk eléréséhez felállított módszerek és eszközök, források felhasználásáról. (Pl. az ifjúsági klub megszerzése után, a fiatalok nem nyithatnak ott üzletet, mivel a települési önkormányzat más célra adta a helyiséget. *A fiataloknak a közös megegyezésnek,*

Ifjúság és környezet

döntésnek megfelelően kell céljaikat elérni, ehhez kaptak bizalmat és felelősséget. Ha ezzel visszaélnék, a későbbiekben más ügyben, kérdésben már a konzultáció szintjére sem jutnak el.

Részvétel a cselekvésben

Ez a szint a cselekvés, a megvalósítás színtere. A fiatalok bizonyíthatnak, tetteikkel erősíthetik meg a döntéshozókban, hogy a tőlük kapott jogosítványokat, jogokat sikeresen, eredményesen használták fel.

Részvétel a monitoringban, az értékelésben

A fiatalok visszacsatolást adnak a döntéshozók és maguk számára, hogy kezdeményezésük, javaslatuk kézzelfogható eredményt, új kapcsolatokat, jó közösséget stb. eredményezett. Ez a szakasz csakis a megvalósítás után következhet, mely megfigyelésen és tapasztalaton alapul.

VII. A fiatalok részvételi lehetősége befektetés a jövőbe

Ne gondoljuk, hogy a fiatalok helyi cselekvésének és érdekérvényesítésének lehetővé tétele egyszeri és rövidtávú. A fiatalok bevonása a közösségi tevékenységbe és a közéletbe a hatalom, a döntéshozók, az irányító testületek részéről nem szívesség, jóindulat, hanem befektetés. A fiatalok önszerveződő közösségei, érdekképviseleti szervezetei egy sor olyan ifjúsági (társadalmi) problémára hív(hat)ják fel a figyelmet, és ad(hat)nak megoldási lehetőséget, melyekre a hatalom nem is gondolt; vagy nem problémaként definiált vagy nem is érzett készletet a megol-

dásra. A fiatalok a virtuális valóságot és az élethosszig tartó tanulást hirdető, állandóan változó társadalomban élnek, melyben új szükségletek keletkeznek és a régiak megszűnnek. Következésképp a szükségletek ki-elégítésére szerveződő intézmények is állandóan változni kényszerülnek. E folyamatban a fiatalok és azok közösségei szerepe rendkívüli, ők a hiányok első felfedezői, ők tesznek először kísérletet az őket érintő kérdések megoldására és az ő megoldásaik adhatják meg az új intézkedések vezérfonalát.

A fiatalok a cselekvési lehetőséggel és a közéleti szerepvállalással folyamatosan csökkentik a társadalmi, korosztályi hiányokat és fejlesztik a társadalmat, és értelme-sebbé teszik maguk és egymás életét is.

A fiatalok a hétköznapi problémáiból indulnak ki, ezekre keresnek választ és azt meg kell ismertetniük társaikkal, hogy aztán együtt képviselhesék korosztályukat/iskolájuk hallgatóit vagy településük fiatal lakosait.

A szabadon kialakuló, alulról jövő, önszerveződő közösségi cselekvés minden társadalomban, de az újonnan alakuló demokráciákban különösen bátorítást, szakértői támogatást, a döntési jogkörrel rendelkezők szemléletváltását és a felnőttek segítőkész hozzájárulását igénylik.

Felhasznált irodalom

- Anu Flójt: *Mi a részvétel?* Jyväskyläi Egyetem Szociálpolitikai Intézet, 2001.
 Anu Gretschel: *Fiatalok mint cselekvő állampolgárok*. 2001.
 Lahti város Ifjúsági Iroda: *A részvétel fogalmának és a részvételt elősegítő munkamódszerek magyarázata*. 2003.